

Utvidgning av

Väddö golfbana

Arkeologisk utredning inför utvidgningen av Väddö
golfbana, Södra Sund 1:4, 3:4 m fl, Väddö socken,
Norrtälje kommun, Uppland

Kjell Andersson
Rapport 2002:26

Utvidgning av

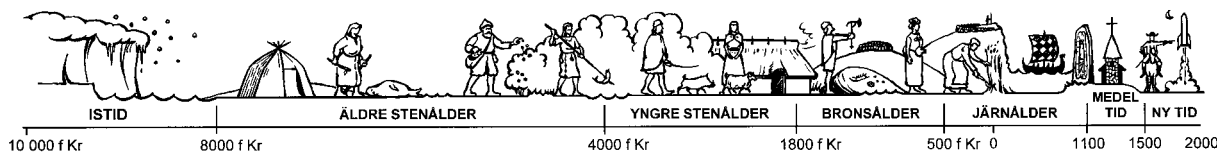
Väddö golfbana

Arkeologisk utredning inför utvidgningen av Väddö golfbana, Södra Sund 1:4, 3:4 m fl, Väddö socken, Norrtälje kommun, Uppland

Kjell Andersson
Rapport 2002:26

Rapporten finns i PDF-format på adressen
www.lansmuseum.a.se/arkeologi/rapport02.html

Box 6176 102 33 Stockholm
Tel 08-690 69 60 Fax 08-32 32 72
Besöksadress: Klarahuset, Sabbatsbergsvägen 6
Hemsida www.lansmuseum.a.se

Tidaxel: Mats Vänehem

© Stockholms läns museum
 Produktion: Stockholms läns museum
 Redaktionell bearbetning: Anders Ericsson

Allmänt kartmaterial: Lantmäteriverket. Medgivande 97.0133
 Stockholm 2002

Innehåll

Sammanfattning	7
Bakgrund	8
Syfte och metod	8
Utredningsområdet	8
Resultat	9
Referenser	10
Administrativa uppgifter	10

Bilagor

Bilaga 1. Objektbeskrivningar	11
Bilaga 2. Historiskt kartöverlägg	13

Figurförteckning

Fig. 1. Blå kartan med platsen för undersökningen markerad	6
Fig. 2. Ekonomiska kartan med utredningsområdet och de olika objekten markerade	8

Fig 1. Blå kartan med platsen för undersökningen markerad. Skala 1:100 000.

Sammanfattning

Väddö Golf planerar att utvidga den befintliga golfbanan vid Södra Sund på Väddö, med ytterligare tio hål. Efter att ha granskat planerna beslutade Länsstyrelsen i Stockholms län att Stockholms läns museum skulle utföra en arkeologisk utredning av det område som berördes av utbyggnaden. Utredningen utfördes i september 2002. Uppdragsgivare var Väddö Golf.

Vid utredningen påträffades inga förhistoriska lämningar, men däremot ett antal sentida lämningar i form av en vägbank, gränsrösen och grindstolpar. Inga av lämningarna utgör lagskyddade fornlämningar, men är i några fall av kulturhistoriskt intresse och bör därför enligt läns museets bedömning, om möjlig bevaras inom golfbaneområdet.

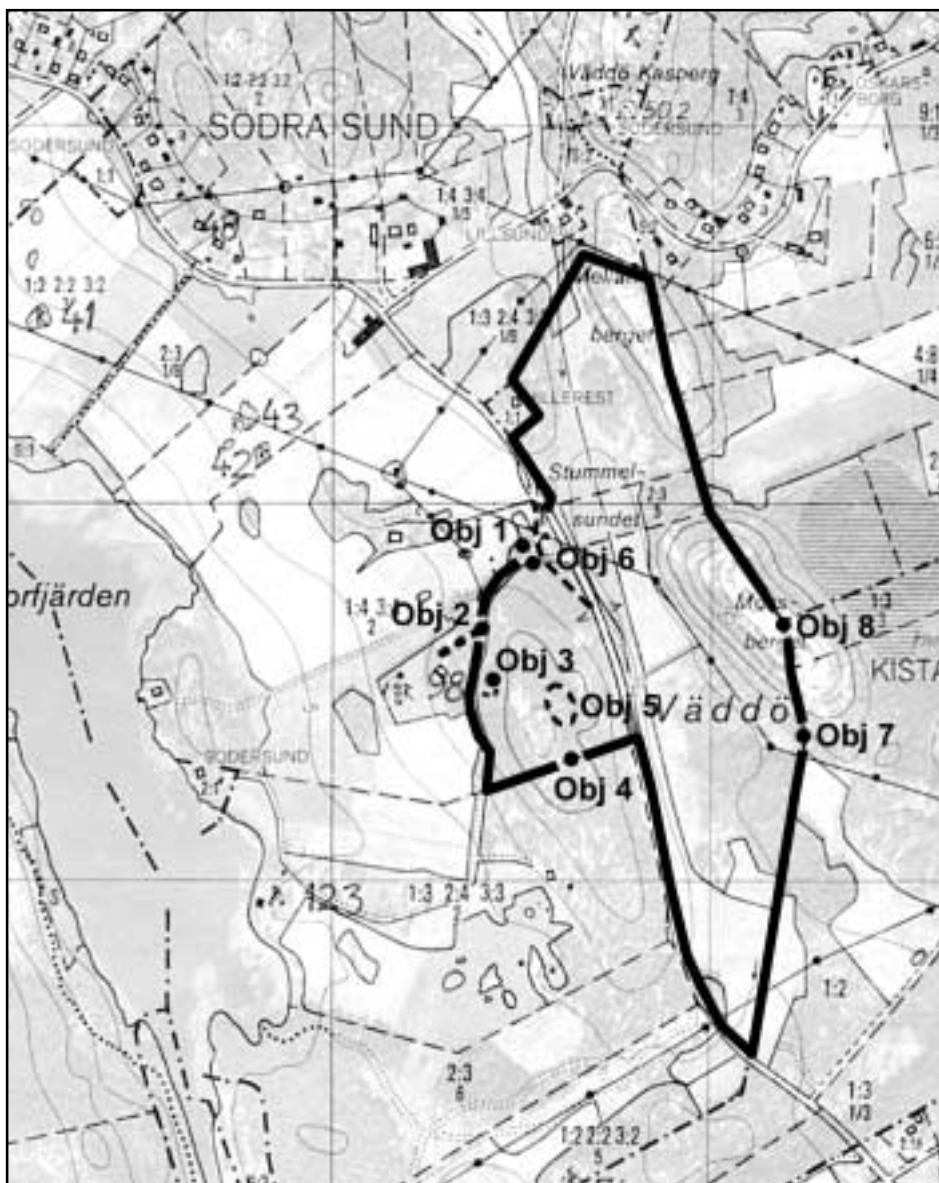

Fig 2. Ekonomiska kartan, blad 12J Od Älmsta, med utredningsområdet och de olika objekten markerade. Skala 1:10 000.

Bakgrund

Väddö Golf planerar att utvidga den befintliga golfbanan vid Södra Sund, Väddö socken, Norrtälje kommun, Uppland, med ytterligare tio hål. Länsstyrelsen i Stockholms län, kulturmiljöenheten, bedömde vid granskning av planerna att det fanns risk att tidigare oregistrerade fornlämningar skulle kunna komma att påträffas i samband med markarbeten inom utbyggnadsområdet. Vidare bedömdes att utvidgningen av golfbanan tog så stort markområde i anspråk att länsstyrelsen enligt 2 kap 11 § kulturminneslagen, kunde besluta om särskild utredning för att ta reda på om fast fornlämning berördes av företaget (Lst beslut, dnr 2021-02-261).

Stockholms läns museum utförde den arkeologiska utredningen i september 2002. Uppdragsgivare var Väddö Golf.

Syfte och metod

Syftet med utredningen var att ta reda på om tidigare oregistrerade fornlämningar fanns inom utbyggnadsområdet. Utredningen har i enlighet med länsstyrelsens beslut innefattat arkiv- och kartstudier, upprättandet av ett historiskt kartöverlägg, fältinventering samt provgrovsgrävning.

Påträffade objekt mättes in manuellt genom kompassriktning och stegning och markerades på ekonomiska kartan i skala 1:10 000. För respektive objekt upprättades också en skriftlig beskrivning. I enlighet med länsstyrelsens kravspecifikation har provgrovsgrävning begränsats till de föreslagna banorna.

Utredningsområdet

Utredningsområdet som är ca 0,22 km² stort, utgörs dels av skogsklädda berg- och moränhöjder i väster, nordöst och öster, dels av en smal dalgång som sträcker sig i nord-sydlig riktning emellan dessa. Berghöjderna vars västsluttningar är mycket blockrika, når upp till mellan 30 och 45 meter över havet, medan dalgången är belägen 15-20 meter över dagens havsnivå. Markslaget i dalgången utgörs av mo i de högre liggande partierna i norr, men övergår i lera mot söder. Dalgången har dikats ut och idag rinner en bäck genom området. Väster om dalgången och längs med denna löper landsvägen mot Älmsta.

Dalgången rymde under historisk tid en betydande del av Södra Sunds ängsmark (se Bilaga 2), men har efter utdikningen, vilken troligen genomfördes under senare delen av 1800-talet, omvandlats till åkermark.

Landsvägens sträckning är idag i stort den samma som den som återfinns på 1700-talets karta (Bilaga 2), men har i ett parti rätats ut under 1900-talet. Det avsnörda vägpartiet ligger kvar väster om dagens vägbana (Obj 6, figur 2).

Inom utredningsområdet finns inga registrerade fornlämningar. Väster om utredningsområdet finns dock flera sedan tidigare kända gravar och gravfält (RAÄ 41-43, 76, 98 och RAÄ 123). Fornlämningarna som ligger exponerade ned mot Storfjärden (figur 2), kan utifrån anläggningstyper och läge dateras till yngre järnålder (ca 500-1100 e Kr).

Resultat

Arkiv- och kartstudierna visade att (Norra och Södra) Sunds föregångare har etablerats i trakten redan under yngre järnålder. Områdets topografi medgav dock förutsättningar för mänskliga aktiviteter i området långt tidigare. Under historisk tid har utredningsområdets lägre partier främst utnyttjats som ängsmark till Södra Sund (se Bilaga 2). Under troligen 1800-talets andra hälft dikades ängsmarken ut och omvandlades till åkermark. Landsvägens sträckning genom utredningsområdet är i stort den samma så långt tillbaka vi kan följa den i det historiska kartmaterialet, men har under 1900-talet rätats ut något.

Vid inventeringen kunde det konstateras att höjddpartierna inom utredningsområdet huvudsakligen utgjordes av branta, blockrika bergshöjder, vilka inte har medgivit förutsättningar för aktiviteter av mera permanent slag (t ex boplatser) under förhistorisk tid. Några förhistoriska lämningar påträffades inte heller vid specialinventeringen. På det östra höjddpartiet fanns dock en större blockfri yta med sand och grus som låg väl skyddad mellan två uppstickande bergryggar i öster och väster. Ytan ansågs ha haft bra förutsättningar för en tillfällig boplatser eller andra aktiviteter under förhistorisk tid (Obj 5, figur 2). Vid provgrovsgrävning inom ytan kunde dock inga belägg för förhistorisk aktivitet beläggas. Objektet utgör inte fornlämning.

I den norra delen av den dalgång som löper genom utredningsområdet hade anläggningsarbetena för golfbanan, med bl a skogsavverkning, markplanering och grävande av dammar, redan påbörjats då inventeringen utfördes. Detta medförde att den moiga markytan blottlagts inom delar av området och därmed kunde ytbesiktigas. På ett par platser utfördes också provgrävning. Inget av antikvariskt intresse framkom dock inom denna del.

Vid specialinventeringen påträffades sju lämningar (Obj 1-4, 6-8, figur 2) som beskrevs och markerades på ekonomiska kartan. Inga av dessa lämningar utgör dock lagskyddade fornlämningar, men är i några fall av kulturhistoriskt intresse (Obj 1, 4, 6-8) och bör om möjligt bevaras inom golfbaneområdet.

Nedan följer en sammanställning av de påträffade objekten. För utförligare information om respektive objekt, se Bilaga 1.

Obj	Typ	Källa	Status	Anmärkning
1	Grindstolpar	Specialinventering	Ej lagskyddad fornlämning	
2	Grindstolpar och vägbank	Specialinventering	Ej fornlämning	Belägna på tomtmark utanför utredningsområdet
3	Grindstolpe	Specialinventering	Ej fornlämning	Sekundärt läge
4	Gränsmärke	Specialinventering,	Ej lagskyddad fornlämning	
5	Boplatsläge	Specialinventering	Ej fornlämning	Provgropar grävda
6	Vägbank	Specialinventering kartöverlägg	Ej lagskyddad fornlämning	
7	Gränsröse	Specialinventering, informationsskylt	Ej lagskyddad fornlämning	Skyltad av Väddö Hembygds- och fornminnesförening
8	Gränsmärke?	Specialinventering, informationsskylt	Ej lagskyddad fornlämning	Skyltad av Väddö Hembygds- och fornminnesförening

Referenser

Karta öfver Väddö och Häverö skeppslag. Uppmätt 1905 (häradskartan).

Arkiv

Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA) Akter: Uppland, Väddö socken, Södra Sund
Lantmäteriverket i Stockholm Akter: Väddö socken, akt 23, Storskifte 1768-77
Stockholms läns museum:Fornminnesregistret

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr: 2021-02-261
Stockholms läns museum, dnr: 2002:010
Landskap: Uppland
Kommun: Norrtälje
Socken: Väddö
Fastighet: Södra Sund 1:4, 3:4 m fl
Fornlämningsnummer: -
Belägenhet: Ekonomiska kartan, blad 12J 0d Älmsta
Koordinater enligt RT38: x665283 y166940 (mittpunkt)
Undersökningstyp: Arkeologisk utredning
Fältarbete: 26 september 2002
Arkeologisk personal: Kjell Andersson
Arkivmaterial: Förvaras på Stockholms läns museum
Fynd: -

Bilaga 1. Objektbeskrivningar

Obj 1 Grindstolpar

Objektet utgörs av två grindstolpar av granit, ca 1,6x0,4x0,2 meter stora, ursprungligen resta norr respektive söder om en mindre grusväg i öst-västlig riktning. Den norra stolpen lutar kraftig mot väster medan den södra har fallit omkull. I den norra stolpen finns grindfästen av järn inslagna. Grindstolparnas ålder, eller åtminstone deras uppställande på platsen, kan utifrån häradskartan bestämmas till efter år 1905. Objektet utgör inte lagskyddad fornlämning.

Obj 2 Grindstolpar och vägbank

Objektet som är beläget på tomtmark strax väster om utredningsområdet utgörs av två grindstolpar av trä och en vägbank. Grindstolparna är ca 1,45 meter respektive 1,6 meter höga och ca 0,25 meter i diameter. Stolparnas övre partier är utformade till ca 0,3 meter höga knoppar. Grindstolparna är resta på var sida om nordöstra änden av en ca 50 meter lång (NÖ-SV), 2,1 meter bred och ca 0,15-0,2 meter hög vägbank. Vägen som löper ned mot ett bostadshus i sydväst är övertorvad och bevuxen med sly. Till den södra grindstolpen ansluter en förfallen gärdesgård. Grindstolparnas och vägbankens ålder kan utifrån häradskartan bestämmas till efter år 1905. Objektet utgör inte fornlämning.

Obj 3 Grindstolpe

Objektet utgörs av en grindstolpe i sekundärt läge, vilken har dumpats på platsen. Grindstolpen som är av granit, är ca 1,4x0,35x0,35 meter stor. Objektet utgör inte fornlämning.

Obj 4 Gränsmärke

Objektet utgörs av ett numera hopfallet gränsmärke, vilket har varit uppbyggt av 6-7 stycken 0,2-0,5 meter stora stenar, varav en flat, ca 0,45x0,3x0,05 meter stor, "visare". Objektet som är beläget på krönet av en bergrygg i gränsen mellan ägora Södra Sund 1:4, 3:4 och Södra Sund 1:3, 2:4, 3:3 (enligt ekonomiska kartan) utgör inte lagskyddad fornlämning.

Obj 5 Boplatsläge

Objektet består av ett svagt mot norr sluttande, ca 40x20 meter stort (N-S) område som avgränsas av uppstickande bergryggar i väster och öster och av våtmark i norr. Ytan som är belägen ca 25 meter över havet var fritt från block och markslaget utgjordes av sand och grus. Området inom vilket fairway till hål 9 planeras, bedömdes utgöra ett bra läge för en tillfällig boplats under förhistorisk tid, varför provgropar grävdes inom ytan. Totalt togs fem provgropar upp, men inga fynd eller andra indikationer på förhistorisk aktivitet kunde beläggas. Objektet utgör inte fornlämning.

Obj 6 Vägbank

Vägbanken utgör en del av den ursprungliga landsvägens sträckning som under 1900-talet snörts av i samband med att vägen rätades ut. Vägbanken är ca 50+90 meter

lång (N-S resp. NV-SÖ), ca 5 meter bred och 0,1-0,5 meter hög. Vägbanken delas i två delar av en mindre grusväg i öst-västlig riktning som anlagts efter 1905. Den norra delen tycks i någon mån fortfarande användas i dag, eventuellt som uppställningsplats, medan den södra delen är beväxt med unga träd och sly. Objektet utgör inte lagskyddad fornlämning.

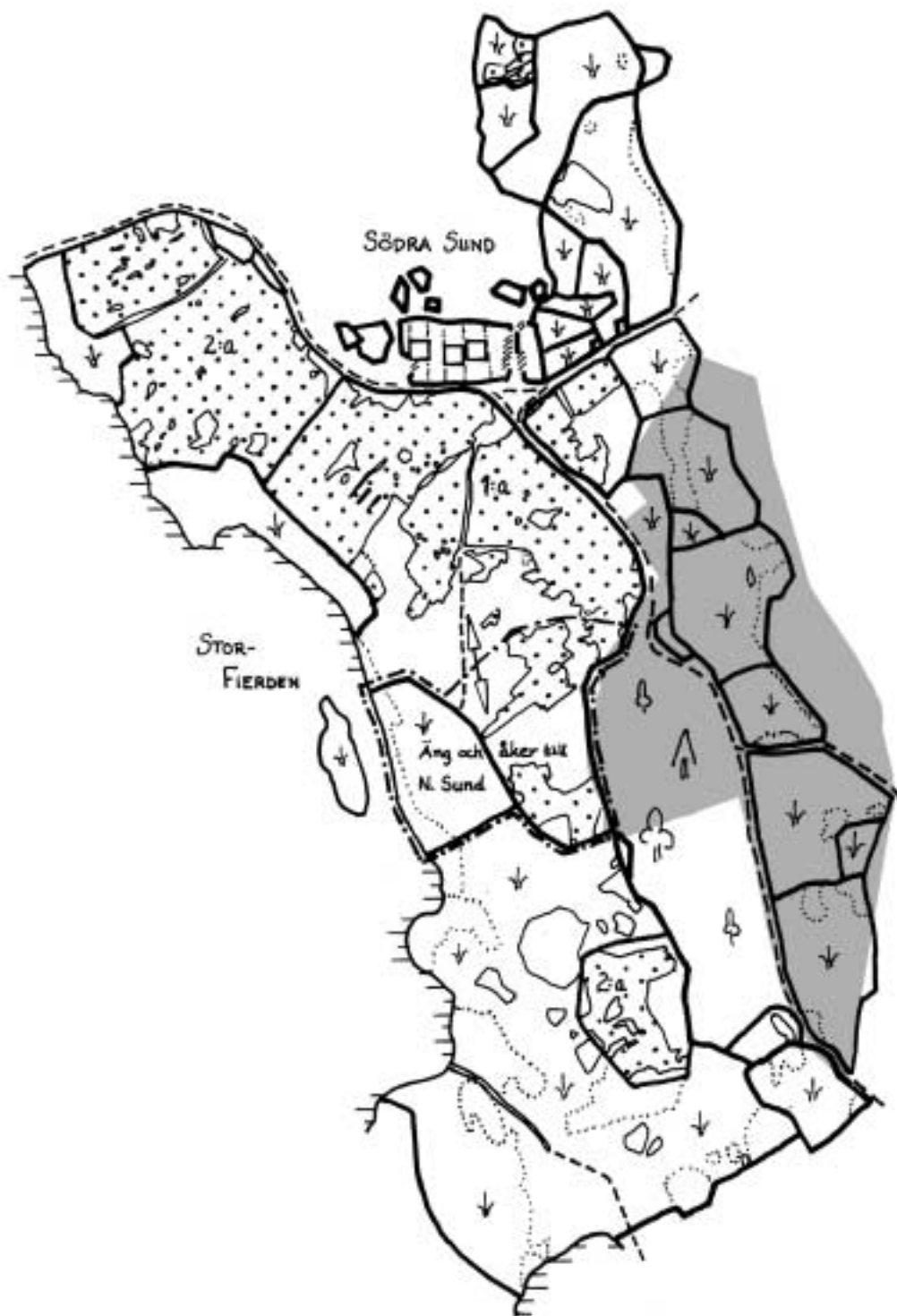
Obj 7 Gränsröse

Gränsröset består av ett kvadratisk fundament med ca 1,6 meter långa sidor, ca 0,2-0,3 meter högt och uppbyggt av 0,2-0,4 meter stora stenar i flera skift. Centralt i fundamentet finns en ca 0,5x0,3x0,3 meter stor rest sten. Intill gränsröset finns en informationsskylt som satts upp av Vaddö Hembygds- och fornminnesförening 1977, med texten: "Rågångsröse mellan Kista och Södersund". Objektet utgör inte lagskyddad fornlämning.

Obj 8 Gränsmärke?

Eventuellt gränsmärke bestående av två på varandra liggande stenar, ca 1,1x0,6x0,25 respektive 0,7x0,35x0,3 meter stora. Intill lämningen finns en informationsskylt som satts upp av Vaddö Hembygds- och fornminnesförening 1977, med rubriken "Mossbergsrå". Enligt skylttexten utgör lämningen ett gränsmärke mellan Södersund, Kista och Senneby ägor. Objektet utgör inte lagskyddad fornlämning.

Bilaga 2. Historiskt kartöverlägg

Historiskt kartöverlägg över Södra Sund med utredningsområdet markerat, skala 1:10 000. Upprättat av Kjell Andersson. Lantmäteriarkivet i Stockholm, Väddö sn, akt 23, storskifte 1768-77.